

Semestr I – STAROŻYTNOŚĆ –ŚREDNIOWIECZE

1. U źródeł kultury: Biblia

- Znaczenie słów „biblia” i „testament”, „sacrum” i „profanum”
- Czas powstawania Biblii
- Istota podziału Biblii na Stary i Nowy Testament
- Typy ksiąg biblijnych (historyczne, dydaktyczne, prorocze)

2. *Oto jestem*. Człowiek i Bóg w Biblii – historia Abrahama.

- Opisanie relacji między człowiekiem a Bogiem w Starym Testamencie.
- Porównanie sposobu ukazania biblijnego motywu w dwóch analizowanych dziełach plastycznych. (M.M. da Caravaggio *Ofiarowanie Izaaka*; M. Chagall *Ofiarowanie Izaaka*).
- Cechy stylu biblijnego.

3. *Strach, niepowstrzymany strach*. Świat ludzkich uczuć wobec próby wiary.

- Porównanie biblijnej historii Abrahama z jej współczesną interpretacją. (G. Herling-Grudziński *Ofiarowanie*).
- Podobieństwa i różnice w kreacji świata przedstawionego w tekście biblijnym i współczesnym.
- Porównanie sposobów ukazania biblijnego motywu w dwóch dziełach Caravaggia.

4. *W boleści mej duszy...* Obraz ludzkiego cierpienia w Biblii. *Księga Hioba*

- Historia Hioba.
- Relacje między Bogiem a człowiekiem przedstawione w księdze biblijnej.
- Scharakteryzowanie biblijnej koncepcji niezawinionego cierpienia.
- Uniwersalne wypowiedzi dotyczące ludzkiego losu w *Księdze Hioba*.

5. *Jak śmierć potężna jest miłość...* Biblijna poezja miłosnego wyznania.

- Scharakteryzowanie biblijnych koncepcji miłości i sposobów mówienia o nich w *Pieśni nad pieśniami* oraz w *1 Liście świętego Pawła do Koryntian*.
- Alegoryczny sens *Pieśni nad Pieśniami*.
- Symbole w analizowanych tekstach oraz ich interpretacja.
- Porównanie koncepcji miłości w staro- i nowotestamentowym tekście biblijnym.

6. *Psalm będę śpiewać...* W świecie poezji biblijnej

- Charakterystyka psalmów jako wzorca poezji religijnej.
- Cechy gatunkowe psalmu.
- Rodzaje psalmów.
- Kreację podmiotu lirycznego i adresata oraz relacje między nimi w omawianych psalmach.
- Związki psalmów z muzyką.

7. *Skarb jest nieprzebrany...* Parafrazy psalmów w poezji dawnej i współczesnej.

- Pojęcie: parafraza.
- Kreacja podmiotu lirycznego i adresata oraz relacje między nimi w omawianych psalmach.
- Rozpoznanie rodzaju psalmu.

- Rozpoznanie w tekstach najważniejszych środków językowych (metafor, epitetów, paralelizmów).
8. *Twój brat był umarły, a znów ożył...* Parabola i jej funkcje w Ewangeliach.
- Określenie istoty paraboliczności.
 - Objasnienie znaczenia terminu „ewangelia”.
 - Wskazanie genezy biblijnych ewangelii i czasu ich powstania.
 - Przyporządkowanie znaczenia symbolicznego elementom świata przedstawionego przypowieści.
 - Objasnienie znaczenia frazeologizmu „syn marnotrawny”.
9. *Ujrzał go jego ojciec i wzruszył się głęboko...* Ewangeliczne przesłanie miłości w obrazie Rembrandta.
- Rembrandt van Rijn, *Powrót syna marnotrawnego*.
 - Porównanie literackiej (biblijnej) i malarskiej wizji historii syna marnotrawnego.
 - Nawiązania do przypowieści obecne w dziele malarskim
 - Elementy przypowieści zreinterpretowane przez malarza.
 - Środki malarskie służące wyrażaniu emocji i budowaniu nastroju.
10. *I piąty anioł zatrąbił...* Biblijna wizja końca świata.
- Opisanie motywu apokalipsy w różnych tekstach kultury
 - Tytuł Apokalipsy św. Jana oraz wskazać jej genezę i czas powstania
 - Wydarzenia opisane we fragmencie
 - Kreacja człowieka przedstawioną w tekście
 - Cechy wypowiedzi proroczej.
 - Środki językowe służące obrazowaniu apokaliptycznemu
 - Sposoby kreacji apokaliptycznego przedstawienia rzeczywistości w dziełach malarskich
(J. Lebenstein „*A z dymu wyszła szarańcza na ziemię i dano jej moc...*”; El Greco *Otwarcie piątej pieczęci*)
11. *Nie możesz mnie teraz opuścić...* Współczesna wizja Sądu Ostatecznego.
- Z. Herbert *U wrót doliny*;
 - G. di Arpo *Zastęp zbrojnych aniołów*
 - Kreację podmiotu mówiącego w utworze Herberta.
 - Opisanie bohaterów przedstawionych w relacji podmiotu mówiącego, ze zwróceniem uwagi na przeżywane przez nich uczucia.
 - Nawiązania do Biblii obecne w wierszu.
 - Porównanie wizji końca świata przedstawioną w Apokalipsie i wierszu Herberta.
12. *Z piekielnymi zmagam się widmami...* Obraz biblijnych kobiet w wierszach poetek XIX i XX wieku.
- W. Szymborska *Żona Lota* ;Ewangelia według świętego Marka ;K. Zawistowska *Herodiada* ;A. Frederick, A. Sandys *Maria Magdalena* ; R. Santi *Żona Lota zamieniona w słup soli*;Tycjan *Salome niosąca głowę Jana Chrzciciela* ; G. Moreau *Zjawa*.
 - Zaprezentowanie portretów biblijnych bohaterek w różnych tekstach kultury.

- Streszczenie biblijnej historii żony Lota i Salome
 - Wykorzystanie kontekstu biblijnego do interpretacji utworów.
 - Określenie sytuacji lirycznej w wierszach oraz scharakteryzowanie podmiotu lirycznego i adresata
 - Przedstawienie uczuć przeżywanych przez bohaterkę wiersza Szymborskiej.
 - Zaprezentowanie portretu Herodiady jako wcielenia modernistycznego piękna i scharakteryzowanie modelu miłości. Pojęcie *femme fatale*.
 - Porównanie biblijnego i literackiego przedstawienie historii żony Lota i Salome.
 - Znaczenie frazeologizmu „zamienić się w słup soli”.
13. *Skoro wszystkie kobiety pochodzą od Ewy...* Biblijny wzorzec kobiety.
- Umiejętność czytania ze zrozumieniem wypowiedzi popularnonaukowej.
 - Odczytanie sensu zdań i akapitów.
 - Sformułowanie tezy i argumentów na rzecz tezy.
 - Zdefiniowanie pojęć zastosowanych w tekście
14. Biblia – wędrówka przez motywy i symbole.
- Najważniejsze motywy biblijne oraz ich realizacja w konkretnych księgach biblijnych.
 - Znaczenie najważniejszych symboli biblijnych.
 - Przygotowanie wypowiedzi (ustnej lub pisemnej) na temat biblijnych toposów i motywów.
15. **Literatura starożytnych Greków i Rzymian.**
- *Safona [Wydaje mi się samym bogom równy...]*; Tyrtajos *Rzecz to piękna*
 - Czas trwania epoki starożytnej.
 - Charakterystyka czterech okresów literatury starożytnej.
 - Nazwiska najważniejszych twórców literatury antycznej oraz tematyka ich utworów.
 - Antyczna idea naśladownictwa.
16. *Wiem, że nic nie wiem...* Filozofia grecka.
- Platon *Obrona Sokratesa*, *Jaskinia*;
 - J.-L. David *Śmierć Sokratesa*
 - Scharakteryzowanie zadań filozofii jako dziedziny myśli ludzkiej.
 - Objaśnić, co jest istotą filozofii, odwołując się do omawianego tekstu
 - Posługiwać się w swojej wypowiedzi nazwami wartości (dobro, prawda, mądrość, cnota)
 - Wybrane myśli greckich filozofów i wskazanie na wartości, które się w nich ujawniają.
 - Symboliczne znaczenie Platońskiej alegorii jaskini.
 - Światopogląd Sokratesa.
17. *Pieśń od Muz Helikońskich zacznijmy...* Mitologiczna wizja świata. (Hezjod *Teogonia*).
- Scharakteryzowanie mitologicznej wizji świata, bogów i człowieka.
 - Tytuł dzieła Hezjoda i czas jego powstania.

- Przyporządkowanie Muzom odpowiedniej dziedziny sztuki.
 - Relacje między człowiekiem a bogami przedstawioną w dziele.
 - Wskazanie atrybutów bogów przedstawionych we fragmencie.
18. Klasyczne piękno – *Apollo Sauroktonos* Praksytelesa.
- Opisanie posągu Apolla jako wzorowego przykładu sztuki antycznej.
 - Pojęcia: kanon, proporcja, harmonia, symetria, kontrapost.
19. *Apollo między mrokiem a światłem*. Wina i oczyszczenie w kulturze greckiej.
- Z. Kubiak *Apollo między mrokiem a światłem*.
 - Poznanie świata wartości antycznej Grecji.
 - Niejednoznaczność mitologicznego wizerunku boga.
 - Odwołanie do dzieła malarskiego G. Moreau *Apollo i Boreasz*.
20. *Ponad wytrzymałość boga...* Pojedynek boskości i człowieczeństwa.
- J. Parandowski *Marsjasz*,
 - Z. Herbert *Apollo i Marsjasz*,
 - J. de Ribera *Apollo i Marsjasz*
 - Interpretacja poezji Herberta jako dialogu z kulturą europejską.
21. *Swoje słowa układał przeciw śmierci...* Reinterpretacja mitu orfickiego w wierszu Czesława Miłosza.
- C. Miłosz *Orfeusz i Eurydyka* ;
 - zdjęcie ze spektaklu *Orfeusz i Eurydyka*.
 - Odczytanie mitu orfickiego w kontekście archetypu miłości silniejszej niż śmierć.
22. *W śmierć nie odejdę bez sławy...* Wojna i walka w eposie bohaterskim.
- Homer *Iliada* (fr.)
 - Czas powstania utworu Homera
 - Najważniejsze wydarzenia w eposie.
 - Najważniejsze cechy gatunkowe eposu dotyczące tematu, kreacji bohaterów, typu narracji i stylu.
 - Achilles i Hektor jako bohaterowie heroiczni.
 - Pojęcia: epos rycerski (bohaterski), heroizm, heksametr, inwokacja, porównanie homeryckie, patos
23. *Uosobienie przewrotności losu*. Tragedia grecka – bohater tragiczny i jego tragizm.
- Geneza i budowa tragedii antycznej.
 - Źródło tragedii antycznej w obrzędach religijnych.
 - Cechy gatunkowe tragedii.
 - Funkcje dialogu w tragedii.
 - Cel tragedii greckiej.
24. *Nic się wasze życie nie liczy...* Koncepcja losu ludzkiego w tragedii antycznej.
- Sofokles *Król Edyp*.
 - Scharakteryzowanie antycznej koncepcji ludzkiego losu.
 - Dzieje Edypa przedstawione w micie tebańskim i tragedii.

- Czas i miejsce akcji dramatu.
 - Winy Edypa.
 - Wpływ przeznaczenia na losy bohatera.
 - Nadawca i adresat pieśni chóru.
 - Prawdy o ludzkim losie wyrażone w pieśni chóru.
25. *Nie widzisz swego marnego żywota...* Fatum i wina w tragedii greckiej.
- Określenie istoty tragizmu Edypa.
 - Określenie sytuacji wypowiedzi w omawianym fragmencie dramatu oraz relacje między rozmówcami: Edypem i Tyrezjaszem.
 - Psychologiczne powody braku akceptacji przez Edypa zarzutów Tyrezjasza.
 - Charakterystyka Edypa na podstawie załączonych fragmentów i całego dramatu.
 - Edypa jako bohater tragiczny.
 - Pojęcia: ironia tragiczna, tragizm, wina tragiczna (hamartia), *hybris*, nieświadomość, wyparcie.
26. *Więcej nie powiem...* Porozumienie i nieporozumienie w języku.
- Sformułowanie zasad sprzyjających porozumieniu w komunikacji językowej.
27. *Jeśli słusznie mówią, iż władasz wszystkim...* Religijny charakter *Króla Edypa*.
- Opisanie związków pomiędzy literaturą a sferą *sacrum* w tragedii antycznej.
 - Relacje między ludźmi a bogami przedstawione w pieśni chóru.
 - Podobieństwa między starotestamentowymi normami religijnymi a nakazami wyrażonymi w pieśni chóru.
 - Sakralny i moralistyczny charakter tragedii antycznej.
28. Wędrowka przez motywy i symbole antyczne.
29. **Tysiąc lat kultury średniowiecza.**
- Określenie ram czasowych i najważniejszych cech epoki.
 - Nazwa epoki.
 - Rola chrześcijaństwa dla tworzenia się kultury średniowiecza.
 - Rola łaciny i języków narodowych w średniowieczu.
 - Średniowieczna zasada uniwersalizmu.
30. *Wszystko jest dobre...* Filozofia średniowieczna.
- Przedstawienie średniowiecznej koncepcji Boga jako przyczyny dobra w świecie.
 - św. Augustyn *Wyznania* (fr.).
 - Argumenty św. Augustyna dowodzące nieistnienia zła w świecie.
31. *Gaude, Mater Polonia.* Hymn pierwszego polskiego poety.
- Geneza omawianego tekstu.
 - Biografia świętego opisana w hymnie.
 - Zasługi świętego dla Boga i ludzi.
 - Cechy gatunkowe hymnu.

- Wskazanie w hymnie syntezy wątków religijnych i patriotycznych.
32. Pieśń ojczysta – *Bogurodzica*.
- Interpretacja *Bogurodzicy* jako pieśni wyrażającej idee religijne epoki.
 - Geneza *Bogurodzicy* i czas powstania utworu.
 - Kreacja podmiotu lirycznego i adresatów w pieśni oraz relacje między nimi.
 - Hierarchia osób wpisana w utwór.
 - Różnice w postrzeganiu w pieśni życia doczesnego i wiecznego.
 - Realizację światopoglądu epoki w pieśni.
 - Pojęcia: pieśń religijna, idea pośrednictwa, teocentryzm, hierarchizm, *deesis*.
33. Sztuka romańska i *Bogurodzica*.
- Styl romański w malarstwie, rzeźbie i architekturze.
 - Podstawa porównania *Bogurodzicy* i malarskiego przedstawienia *deesis*.
 - Porównanie realizacji średniowiecznej idei wstawiennictwa w dziele literackim i malarskim.
 - Różne średniowieczne przedstawienia Maryi w malarstwie średniowiecznej.
34. *A na świecie zbożny pobyt...* Trwałość i zmiana języka w dziejach.
- Pochodzenie języka polskiego.
 - Archaizmy występujące w *Bogurodzicy*.
 - Typy archaizmów.
 - Budowa słowotwórcza i fleksyjna wybranych archaizmów.
 - Przykład neosemantyzmu i archaizmu leksykalnego.
35. Język jako system znaków.
36. Gotyk – piękno uduchowione i pełne emocji.
- J. Przyboś, *Widzenie katedry w Chartres*.
 - Scharakteryzowanie gotyku jako stylu w sztuce średniowiecznej oraz interpretacja wiersza Przybosia jako przekładu intersemiotycznego.
37. Symbolika katedry w filmie animowanym.
- T. Bagiński *Katedra*.
 - Analiza sposobów przedstawienia symboliki gotyckiej katedry w języku filmowym.
38. *Dualizm wyobrażeń...* Symbolika przestrzeni w średniowieczu.
- Umiejętność czytania ze zrozumieniem wypowiedzi popularnonaukowej.
39. *Pełna smutku i żalości...* Liryzm i dramatyzm planktu średniowiecznego.
- Przedstawienie wizerunku Maryi jako cierpiącej matki w różnych tekstach kultury
 - *Posłuchajcie, bracia miła*
 - Czas powstania utworu.
 - Zdarzenia opisane w wierszu.

- Kreacja podmiotu lirycznego i adresatów w utworze oraz relacje między nimi.
 - Emocje przeżywane przez Maryję,
 - Środki językowe służące wyrażaniu emocji podmiotu mówiącego w stosunku do różnych adresatów.
 - Cechy gatunkowe planktu.
 - Porównanie kreacji Maryi w *Bogurodzicy* i *Lamencie świętokrzyskim*.
 - Środki służące wyrażaniu emocji Maryi w dziełach malarskich i rzeźbiarskich.
40. *Wszystko cierpiał prze Bog rad...* Średniowieczne idee – asceza.
- *Legenda o świętym Aleksym*
 - Przedstawienie św. Aleksego jako wzorca osobowego ascety.
 - Geneza średniowiecznej legendy
 - Znaczenie tytułu utworu
 - Dzieje św. Aleksego, cuda towarzyszące jego życiu i śmierci
 - Typowe dla średniowiecza wartości wpisane w legendę.
 - Pojęcia: legenda, hagiografia, asceza , literatura parenetyczna.
41. *Czemu za tobą?...* Średniowieczne idee – franciszkanizm.
- *Kwiatki świętego Franciszka z Asyżu;*
 - J. Twardowski *Malowani święci* ;
 - G. di Bondone *Kazanie do ptaków*,
 - Porównanie i ocena średniowiecznych modeli świętości.
 - Pojęcia: franciszkanizm, epifor, litota, *vita contemplativa*, *vita active*.
 - Charakterystyka bohatera, jego stosunek do Boga, przyrody i innych ludzi.
42. *Wiernie ci służę...* Obraz miłości dwornej w poezji średniowiecza.
- Opisanie średniowiecznego modelu miłości.
43. *Widziałbym tylko jedną siebie...* Średniowieczna opowieść o prawdziwej miłości.
- *Dzieje Tristana i Izoldy*
 - Interpretacja historii Tristana i Izoldy jako literackiego mitu.
 - Geneza utworu.
 - Streszczenie dziejów miłości Tristana i Izoldy.
 - Charakterystyka głównych bohaterów utworu.
 - Przykłady symbolicznych rekwizytów i scen oraz ich interpretacja.
 - Cechy uczucia łączącego Tristana i Izoldę.
 - Ocena związku Tristana i Izoldy z punktu widzenia moralności chrześcijańskiej i zasad feudalnej lojalności.
44. *Raczej umrzeć niż popaść w ostawę...* Roland jako wzór rycerza.
- *Pieśń o Rolandzie* , kadr z filmu *Pieśń o Rolandzie*.
 - Przedstawienie kreacji Rolanda jako wzoru średniowiecznego rycerza.
 - Geneza utworu oraz czas jego powstania.
 - Charakterystyka Rolanda, ze zwróceniem uwagi na przyczyny odrzucenia przez niego pomocy podczas walki.
 - Symboliczne elementy w scenie śmierci Rolanda (miejsce, gesty i

zachowania rycerza) oraz odczytanie ich sensu.

- Pojęcia: *chanson de geste*, literatura parenetyczna, etos rycerski, heroizm, honor.

45. *Wydam mu bitwę...* Etos rycerski w średniowieczu.

- *Dzieje Tristana i Izoldy*
- Odtworzenie hierarchii wartości średniowiecznego rycerza.
- Charakterystyka Tristana jako średniowiecznego rycerza; wskazanie wartości, jakimi się kierował.
- Opis obyczaju rycerskiego przedstawionego we fragmencie utworu.
- Podobieństwa zachowań Rolanda i Tristana oraz różnice w motywach podjęcia przez nich walki.

46. W świecie idei i motywów literatury średniowiecza.